

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

მეორე სექცია

საქმე „აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ“

(საჩივარი № 40765/02)

გადაწყვეტილება

სტრასბურგი

2006 წლის 28 ნოემბერი

საბოლოო გახდა
28/02/2007

წინამდებარე გადაწყვეტილება შესაძლოა დაექვემდებაროს რედაქციულ გადასინჯვას

საქმეში: აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ,
ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (მეორე სექცია) პალატამ,
შემდეგი შემადგენლობით:
ჟ-პ. კოსტა, თავმჯდომარე,
ა.ბ. ბაკა,
მ. უგრეხელიძე,
ე. ფურა-სანდსტრომი,
დ. იოჩიენე,
დ. პოპოვიჩი,
ი. კაბრალ ბარეტო, მოსამართლეები,
და *ს. ნაისმითი,* სექციის განმწესრიგებლის მოადგილე,
2006 წ. 7 ოქტომბერს გამართული კონფიდენციალური თათბირის შედეგად,
გამოიტანა შემდეგი გადაწყვეტილება:

პროცედურა

1. საქმის საფუძველია საჩივარი (№ 40765/02) რომელიც საქართველოს წინააღმდეგ, სასამართლოში, ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების დაცვის ევროპული კონვენციის („კონვენცია“) 34-ე მუხლის საფუძველზე, 2002 წ. 25 ოქტომბერს წარადგინა საქართველოს მოქალაქემ, ბ-ნმა ლეონიდ ტიხონოვიჩ აპოსტოლმა, („მომჩივანი“).

2. მომჩივანს ნება მიეცა, სასამართლოს რეგლამენტის 34 § 3 (ა) და 36§2 მუხლების შესაბამისად, წარედგინა საკუთარი საქმე. საქართველოს მთავრობას („მთავრობა“) წარმოადგენდა თავისი წარმომადგენელი იუსტიციის სამინისტროდან - ბ-ნი *სიმონ პაპუაშვილი*.

3. 2005 წ. 25 აგვისტოს, სასამართლომ გადაწყვიტა მოპასუხე მთავრობისათვის საჩივარის კომუნიფიცირება. განმცხადებლის პრეტენზია ეფუძნებოდა კონვენციის 6§1 მუხლს და 2001 წ. 21 ნოემბრის გადაწყვეტილების აღუსრულებლობას ეხებოდა. იმავე დღეს, სასამართლომ გადაწყვიტა კონვენციის 29-ე (§3) მუხლის საფუძველზე, სასამართლომ გადაწყვიტა საჩივარის მისაღებობისა და არსებითი მხარის ერთდროულად განხილვა.

4. მთავრობამ წარმოადგინა თავისი მოსაზრებები დაშვებადობისა და არსებითი მხარის მიმართ (რეგლამენტის 54ა მუხლი). მომჩივანს საპასუხოდ არ წარმოუდგენია რაიმე მოსაზრება, თუმცა მან 2006 წ. 4 იანვარს დაადასტურა თავისი განზრახვა საქმის წარმოების გაგრძელების შესახებ.

5. 2006 წ. 31 იანვარს, სასამართლომ გადაწყვიტა, გაეგრძელებინა საჩივარის განხილვა, რამდენადაც საქმეზე უკვე არსებობდა მასალები.

ფაქტები

I. საქმის გარემოებები

6. მომჩივანი დაიბადა 1939 წელს და ცხოვრობს ქ. ბათუმში, საქართველო.

1. საქმის წარმოების პირველი ეტაპი

7. 2001 წ. 21 დეკემბერს, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლის მიერ, კერძო პირის წინააღმდეგ შეტანილი სარჩელი და ამ უკანასკნელს დააკისრა განმცხადებლის სასარგებლოდ 2 000 აშშ დოლარის (1 595 ევრო¹) გადაუხდელი ვალის გადახდა. გარდა ამისა, სასამართლომ მოპასუხე მხარეს დააკისრა 100 ლარის (43,75 ევრო²) გადახდა გაწეული ხარჯებისა და დანახარჯების ანაზღაურების სახით. აღნიშნული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით არ გასაჩივრებულა და შესაბამისად, ძალაში შევიდა.

8. მას შემდეგ, რაც მოვალემ უარი საჩივარა გადაწყვეტილების აღსრულებაზე, მომჩივანმა სააღსრულებო წარმოების დაწყების მოთხოვნით მიმართა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის („აჭარის ა/რ“) იუსტიციის სამინისტროს.

9. 2002 წ. 27 ნოემბრის წერილით, სამინისტრომ მომჩივანს აცნობა, რომ „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 26-ე მუხლის შესაბამისად მას „აღსრულებასთან დაკავშირებული წინასწარი ხარჯები“ უნდა გადაეხადა. თუმცა, წერილი არ აკონკრეტებდა სააღსრულებო ზომებს და აღნიშნულ ზომებთან დაკავშირებულ ხარჯებს.

10. მოცემული დროისთვის, მომჩივანი იღებდა პენსიას 45 ლარის (19 ევრო³) ოდენობით, აქედან გამომდინარე, მისთვის შეუძლებელი იყო სააღსრულებო წარმოებასთან დაკავშირებული წინასწარი ხარჯების დაფარვა. მან აღნიშნული აჭარის ა/რ შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და პროკურატურაში გაასაჩივრა მოვალის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრისა (სისხლის სამართლის კოდექსის 381-ე მუხლი) და განაჩენის აღსრულების მოთხოვნით, მაგრამ უშედეგოდ. აღნიშნულმა ოფიციალურმა პირებმა მას უპასუხეს, რომ სასამართლო პროცესში ჩარევა მათ კომპეტენციაში არ შედიოდა.

11. სამი წ. შემდეგ, 2004 წ. 20 იანვარს მომჩივანმა მიმართა აჭარის მინისტრთა საბჭოს (აჭარის ა/რ აღმასრულებელ ორგანოს). განმარტა რა, რომ ხელმოკლეობის გამო მას არ შეეძლო წინასწარ დაეფარა ხარჯები, მომჩივანმა გამოთქვა მზადყოფნა, სააღსრულებო ხარჯები გადაეხადა კუთვნილი ვალის მიღების შემდეგ.

¹ 2006 წლის 29 ივნისის გაცვლითი კურსის შესაბამისად.

² Idem.

³ Idem.

12. 2004 წ. 12 მარტის პასუხში, აჭარის იუსტიციის სამინისტრომ აღნიშნა, რომ მოვალის ადგილსამყოფელი უცნობი იყო. სამინისტრომ გაიმეორა, რომ წინასწარი ხარჯების გადაუხდელობა „გადაწყვეტილების აღსრულების დაბრკოლებას“ იწვევდა; თუ მომჩივანი წინასწარ დაფარავდა აუცილებელ ხარჯებს, სასამართლო აღმასრულებელი მოიძიებდა მოვალის ქონებას, ყადაღას დაადებდა მას და აუქციონზე გაიტანდა. სააღსრულებო მოსაკრებელთან დაკავშირებით კი, რაც განაჩენით დადგენილი ვალის 7%-ს შეადგენდა, სამინისტრომ საჩივარა, რომ ამის გადახდა მომჩივანს აღსრულების შემდეგ („სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონის 113-ე მუხლი) შეეძლო.

13. წინასწარი ხარჯების გადაუხდელობის გამო 2001 წ. 21 ნოემბრის გადაწყვეტილება ჯერ კიდევ აღუსრულებელი რჩება.

2. საქმისწარმოების მეორე ეტაპი

14. მომჩივანს მემკვიდრეობით უნდა მიეღო მისი გარდაცვლილი ძმის ბინა, სადაც ძმის ცოლის ნათესავები ცხოვრობდნენ. მისი, როგორც მემკვიდრის უფლებების დადგენამდე, სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლის მოთხოვნა დროებით ზომებზე, დაავალა რა უფლებამოსილ სასამართლო აღმასრულებელს სადაო ბინის დაყადაღება და ბინაში არსებული ქონების აღწერა.

15. მემკვიდრედ ცნობის შემდეგ, მომჩივანმა სამოქალაქო სარჩელი შეიტანა ნათესავების წინააღმდეგ, რომელშიც ამტკიცებდა, რომ მათ სახლში არსებული ნივთები უკანონოდ მიითვისეს. მთელი რიგი მიმართვების შედეგად, 2002 წ. 3 სექტემბერს, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა განმცხადებლის სარჩელი და მოპასუხეებს განმცხადებლის მიერ მოთხოვნილი ქონების ნაწილის დაბრუნება დააკისრა.

16. საქმის მასალების მიხედვით, მომჩივანმა 2002 წ. 3 სექტემბრის გადაწყვეტილება 2002 წ. 24 სექტემბერს მიიღო (ქვითრის თარიღი ქართლ ენაზეა დაწერილი, რომელიც მომჩივანმა არ იცის.). თუმცა, მომჩივანი დაჟინებით აცხადებს, რომ მან ეს დოკუმენტი 2002 წ. 3 ოქტომბერს მიიღო, რასაც თან ახლდა შესაბამისი ქვითარი რუსულ ენაზე.

17. 2002 წ. 28 ოქტომბერს, მომჩივანმა გაასაჩივრა გადაწყვეტილება და 2002 წ. 3 დეკემბერს სასამართლო ხარჯებისათვის 50 ლარი (21.88 ევრო) გადაიხადა. 2002 წ. 15 ნოემბერს, 2002 წ. 24 სექტემბრის ქვითრის გათვალისწინებით, სააპელაციო სასამართლომ სარჩელი წარმოებაში არ მიიღო ხანდაზმულობის გამო. სასამართლო ხარჯები მომჩივანს დაუბრუნდა დაუდგენელ რიცხვში.

18. მომჩივანმა თხოვნით მიმართა სხვადასხვა სასამართლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ოფიციალურ პირებს, რომ ექსპერტს შეეფასებინა 2002 წ. 24 სექტემბრის ქვითრის ნამდვილობა, მაგრამ უშედეგოდ.

3. საქმისწარმოების მესამე ეტაპი

19. 2001 წ. 8 ივნისს, განქორწინების საკითხებზე მიმდინარე სამართალწარმოებისას, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ დაადგინა რომ ოროთახიანი ბინა, რომელშიც მომჩივანი და მისი ცოლი ქორწინების განმავლობაში ცხოვრობდნენ, მათ საერთო ცოლ-ქმრულ ქონებას წარმოადგენდა. განქორწინების შემდეგ, სასამართლომ განმცხადებლის ყოფილ ცოლს სადავო ბინაში ერთი ოთახი დაუკანონა. მომჩივანმა აღნიშნული გადაწყვეტილება გაასაჩივრა, სადაც, სხვა საკითხებთან ერთად, ასევე ასაჩივრებდა საქმის განხილვას მის დაუსწრებლად. 2001 წ. 16 აგვისტოს, სააპელაციო სასამართლომ, აღნიშნა რა, რომ საქმის განხილვას საქალაქო სასამართლოში ესწრებოდა განმცხადებლის წამომადგენელი, მისი საჩივარი არ დააკმაყოფილა. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს 2002 წ. 1 თებერვლის გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა.

20. 2001 წ. 8 ივნისის გადაწყვეტილების აღსრულების შედეგად, განმცხადებლის დეიდა გამოსახლებულ იქნა იმ ოთახიდან, რომელიც განმცხადებლის ყოფილ ცოლს გადაეცა.

4. საქმისწარმოების მეოთხე ეტაპი

21. 1998 წ. 28 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ მომჩივანი აღიარა როგორც პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლი და მისი რეაბილიტაციის ბრძანება გასცა. საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წ. 1 იანვრის ბრძანებულებით, საქართველოს რეაბილიტირებულ მოქალაქეებს გარკვეული სოციალური შეღავათებით სარგებლობის უფლება აქვთ მინიჭებული. აღნიშნული შეღავათების მოთხოვნით, მომჩივანმა აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა ოფიციალურ პირებს მიმართა, მაგრამ უშედეგოდ.

II. შესაბამისი შიდა სამართალი

22. კონსტიტუცია

მუხლი 42§1

„ყოველ ადამიანს უფლება აქვს თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს.“

მუხლი 89§1 (ვ)

“საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, [.....] მოქალაქის სარჩელის საფუძველზე, იხილავს ნორმატიული აქტების კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავის საკითხებთან მიმართებით.”

მეორე თავში, რომელიც შედგება 12-47 მუხლებისაგან, ჩამოთვლილია ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები.

23. იმ დროისათვის ძალაში მყოფი 1996 წ. 31 იანვრის ორგანული კანონი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ.

მუხლი 20

“კანონის ან სხვა ნორმატიული აქტის არაკონსტიტუციურად ცნობა არ ნიშნავს ამ აქტის საფუძველზე ადრე გამოტანილი სასამართლოს განაჩენებისა და გადაწყვეტილებების გაუქმებას, იწვევს მხოლოდ მათი აღსრულების შეჩერებას საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით.”

მუხლი 39 § 1 (2002 წ. 12 თებერვლის ცვლილებით)

“საკონსტიტუციო სასამართლოში ნორმატიული აქტის ან მისი ცალკეული ნორმების კონსტიტუციურობის თაობაზე კონსტიტუციური სარჩელის შეტანის უფლება აქვთ:

ა) საქართველოს მოქალაქეებს, საქართველოში მცხოვრებ სხვა ფიზიკურ პირებს და საქართველოს იურიდიულ პირებს, თუ მათ მიაჩნიათ, რომ დარღვეულია ან შესაძლებელია უშუალოდ დაირღვეს საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავით აღიარებული მათი უფლებანი და თავისუფლებანი;

ბ) საქართველოს სახალხო დამცველს, თუ მას მიაჩნია, რომ დარღვეულია საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავით აღიარებული ადამიანის უფლებანი და თავისუფლებანი.”

24. იმ დროისათვის ძალაში მყოფი, 1996 წ. 21 მარტის კანონი „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“

მუხლი 18 (ე)

“კონსტიტუციური სარჩელი ან კონსტიტუციური წარდგინება განსახილველად არ მიიღება, თუ: მასში მითითებული არცერთი სადავო საკითხი არ არის გადაწყვეტილი საქართველოს კონსტიტუციით.”

25. იმ დროისათვის ძალაში მყოფი, 1999 წ. 16 აპრილის კანონი “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ”

მუხლი 5§1 – “სააღსრულებო ბიურო”

“ამ კანონით გათვალისწინებულ გადაწყვეტილებებს აღსრულებენ სასამართლო აღმასრულებლები, რომელთა სამუშაო ადგილია სააღსრულებო ბიურო.”

მუხლი 10§1 – „სასამართლო გადაწყვეტილებათა აღსრულების ხარჯები...“

“სასამართლო გადაწყვეტილებათა აღსრულების ხარჯების ოდენობა განისაზღვრება სასამართლო აღმასრულებლის მიერ შედგენილი გაანგარიშებით, რომელიც შეიძლება შეიცვალოს აღსრულების მიმდინარეობის პროცესში.”

მუხლი 11 – “დაუყოვნებლივ აღსასრულებელი გადაწყვეტილების აღსრულების ხარჯები”

“საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 268-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“-„დ“ ქვეპუნქტებით განსაზღვრულ დაუყოვნებლივ აღსასრულებელ გადაწყვეტილებებს. სასამართლო აღმასრულებელი აღსრულებს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაცემული თანხებით...”

მუხლი 17 პუნქტები 1 და 5 – “სასამართლო აღმასრულებლის უფლება- მოვალეობანი”

“სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებული სასამართლო აღმასრულებლის მოთხოვნები სავალდებულოა ყველა ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის, მიუხედავად მათი დაქვემდებარებისა და ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმისა. სასამართლო აღმასრულებელი ვალდებულია მიიღოს ყველა კანონიერი ზომა გადაწყვეტილების სწრაფად და რეალურად აღსრულებისათვის, განუმარტოს მხარეებს მათი უფლებები და მოვალეობები, დაეხმაროს მათ უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვაში.”

მუხლი 26 (2000 წ. 5 დეკემბრის ცვლილებით) – “სააღსრულებო მოქმედებების დაწყება”

“სასამართლო აღმასრულებელი სააღსრულებო მოქმედებას იწყებს იძულებითი აღსრულების შესახებ კრედიტორის წერილობითი განცხადებისა და სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე. სასამართლო აღმასრულებელს უფლება აქვს კრედიტორის მიერ კანონით გათვალისწინებული წინასწარი ხარჯის გაუღებლობის შემთხვევაში უარი თქვას გადაწყვეტილების აღსრულებაზე.”

მუხლი 38§1 – “მოვალის მიერ ხარჯების გაღების ვალდებულება”

“აღსრულების ხარჯები ეკისრება მოვალეს. ისინი ამოღებულ უნდა იქნეს აღსასრულებელ პრეტენზიასთან ერთად.”

მუხლი 39 §§ 1 და 2 – “აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯები

1. ხარჯების სახით ამოიღება:
 - ა) იმ პირებისათვის ასანაზღაურებელი თანხები, რომელთა მოწვევაც აუცილებელი იყო კარების ან საცავის გახსნისათვის;
 - ბ) ნივთების შესანახად გადასახდელი თანხები;
 - გ) ხარჯები, რომლებიც წარმოიშვა საჯაროდ გამოცხადებისას;
 - დ) ხარჯები, რომლებიც წარმოიშვა მოვალის დაკავებით;
 - ე) აუქციონის ჩატარების ხარჯები.
2. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით შეიძლება დადგინდეს სხვახარჯებიც.

26. იუსტიციის მინისტრის 1999 წ. 25 ნოემბრის №100 ბრძანების პირველი პუნქტის შესაბამისად, საქართველოს კანონის „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ”

39-ე მუხლის პირველ პუნქტში ჩამოთვლილის გარდა, ხარჯები, გამოწვეული ა) საბანკო მომსახურებით, ბ) მოვალის ქონების მოძიებით, გ) ანგარიგების შემოწმებით, დ) მოძრავი ქონების ტრანსპორტირებით და ე) სატელეფონო და საფოსტო მომსახურებით, შეიძლება განხილულ იქნას როგორც აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯები.

მუხლი 1131. სააღსრულებო მოსაკრებელი

1. „სააღსრულებო მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამდე დაწესდეს მოსაკრებელი თანხის გადახდევინებაზე და მისი ოდენობა განისაზღვროს ამოღებული თანხის 7%-ით. კრედიტორი მოსაკრებელს იხდის თანხის ამოღების შემდეგ.”

27. საქართველოს კანონი „სააღსრულებო მოსაკრებლების შესახებ“ დღემდე მიღებული არ არის.

28. სისხლის სამართლის კოდექსი

მუხლი 381

“მაღაში შესული განაჩენის ან სხვა სასამართლო გადაწყვეტილების შეუსრულებლობა ანდა მისი შესრულებისათვის ხელის შეშლა ხელისუფლების წარმომადგენლის, სახელმწიფო, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მოხელის ანდა სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების განმახორციელებლის მიერ [ისჯება]...”

29. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი

მუხლი 268. §1 ა)-დ) „დაუყოვნებლივ აღსასრულებელი გადაწყვეტილებები

1. სასამართლოს შეუძლია მხარეთა თხოვნით მთლიანად ან ნაწილობრივ დაუყოვნებლივ აღსასრულებლად გადასცეს გადაწყვეტილებები:

- ა) ალიმენტის მიკუთვნების შესახებ;
- ბ) დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, აგრეთვე მარჩენალის სიკვდილით გამოწვეული ზიანის ასანაზღაურებლად გადასახადების დაკისრების შესახებ;
- გ) მუშაკისათვის არა უმეტეს 3 თვის ხელფასის მიკუთვნების შესახებ;
- დ) უკანონოდ დათხოვნილი ან გადაყვანილი მუშაკის სამუშაოზე აღდგენის შესახებ;

III. ევროპული კომისია დემოკრატიისათვის სამართლის მეშვეობით („ვენეციის კომისია“)

30. 1999 წ. 19 აპრილის ექსპერტის დასკვნა იმ შემოთავაზებებზე, რომლებიც ეხება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს აქტსა და საკონსტიტუციო საპროცესო აქტში ცვლილებების შეტანას:

”უნდა აღინიშნოს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები შესაძლოა შეიცავდეს კონკრეტულ გაურკვევლობას მათი აღსრულების მიმართ. აღნიშნული პრობლემის გადაჭრისთვის საქართველოს საკანონმდებლობლო ხელისუფლებამ სასურველია გაითვალისწინოს გერმანიის კანონის „ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს“ შესახებ 35-ე მუხლი, კერძოდ: ”თავის გადაწყვეტილებებში ფედერალურმა სასამართლომ შეიძლება საჩივაროს, თუ ვის მიერ უნდა მოხდეს აღსრულება; კონკრეტულ შემთხვევებში მას ასევე შეუძლია დააკონკრეტოს აღსრულების მეთოდი.”

31. ვენეციის კომისიის დასკვნა საკონსტიტუციო ცვლილებების პროექტთან დაკავშირებით, რომელიც საქართველოს სასამართლო ხელისუფლების რეფორმას ეხება (62-ე პლენარული სხდომა, ვენეცია, 2005 წ. 11-12 მარტი):

”22. [კონსტიტუციის] არსებულ 89-ე მუხლში უკვე არის მოცემული, რომ ინდივიდუალურ პირს ხელი მიუწვდება საკონსტიტუციო სასამართლოზე ე.წ. ”არარეალური” საკონსტიტუციო საჩივრის მეშვეობით (ტერმინი გამოყენებულია გერმანულ დოქტრინაში) ნორმატიული აქტების მიმართ. მისასალმებელია, რომ 89.1.“ვ” მუხლის სამუშაო ვერსიაში მოცემული იქნება აღნიშნული უფლება არა მხოლოდ მოქალაქეებისათვის, არამედ საერთოდ ადამიანებისათვის.

23. ამას გარდა, 89.1.“ვ” მუხლის პროექტი უფლებას მისცემს საკონსტიტუციო სასამართლოს განიხილოს ”სასამართლო გადაწყვეტილებების კონსტიტუციურობა ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების კუთხით, რაც მოცემულია კონსტიტუციის II თავში, რისი საფუძველიც პირის სარჩელი ან საქართველოს სახალხო დამცველის განცხადება შეიძლება იყოს. ამგვარად, სამუშაო ვერსიაში დამატებით არის მოცემული „რეალური“ საკონსტიტუციო საჩივარი ასევე ინდივიდუალური აქტების - სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებების წინააღმდეგ.

24. აღნიშნული დებულება არსებითად ზრდის საკონსტიტუციო სასამართლოს იურისდიქციასა და უფლებებს. საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლება ეძლევა განიხილოს ჩვეულებივი სასამართლოს გადაწყვეტილებები, სადაც განხილვის საგანს ადამიანის უფლებები წარმოადგენს. ის ფაქტი, რომ განსახილველი იურისდიქცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას მოქალაქეების სარჩელების მიმართ, ქმნის ძლიერ ინსტრუმენტს II თავში მოცემული ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღსრულებისათვის.“

სამართალი

I. კონვენციის მე-6 მუხლის (§1) სავარაუდო დარღვევა

ა. მისაღებობა

I. საქმისწარმოების პირველი ეტაპი

32. საქმის წარმოების პირველ ეტაპთან დაკავშირებით, მომჩივანი ასაჩივრებს კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების უარს 2001 წ. 21 ნოემბრის გადაწყვეტილების აღსრულებაზე. კონვენციის მე-6 მუხლის I პარაგრაფის თანახმად:

მუხლი 6 § 1

“თავისი სამოქალაქო უფლებებისა და მოვალეობების განსაზღვრისას..., ყველას აქვს ... სასამართლოს... მიერ საქმის სამართლიანი მოსმენის ... უფლება...”

33. მთავრობამ ამტკიცებს, რომ მომჩივანს არ ამოუწურავს შიდა სამართლებრივი საშუალებები, რასაც კონვენციის 35-ე მუხლის I პუნქტი მოითხოვს. მან საჩივარა, რომ კონსტიტუციის 42-ე მუხლის I პუნქტი ნებისმიერი პირისათვის უზრუნველყოფს სამართლიანი სასამართლოს უფლებას. შესაბამისად, თუ თანხის გადახდის ვალდებულება სააღსრულებო წარმოების დაწყებამდე არღვევდა განმცხადებლისთვის კონსტიტუციის 42-ე მუხლის I პუნქტით მინიჭებულ უფლებას, მომჩივანს, მთავრობის მიხედვით, საკონსტიტუციო სასამართლოსათვის უნდა მიემართა (კონსტიტუციის 89-ე მუხლი) და “სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ” კანონის 26-ე მუხლის გაუქმება უნდა მოეთხოვა.

34. მომჩივანმა ამ პროტესტს არ უპასუხა (იხ. ზემოთ § 4 და 5).

35. სასამართლო მიანიშნებს, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის მიხედვით, მომჩივანმა უნდა გამოიყენოს სათანადო, არსებული და საკმარისი საშუალებები, რათა გამოსწორდეს მის მიერ გასაჩივრებულ იფლებათა დაღვევები (*Barszcz c. Pologne*, n° 71152/01, § 41, 30 mai 2006). თუმცა, შიდა სამართლებრივი საშუალებების ამოწურვასთან დაკავშირებით, კონვენცია იძლევა ფაქტის დამტკიცების მოვალეობის გადაწინააღმდეგობის შესაძლებლობას. საწყის ეტაპზე, მთავრობას ეკისრება ვალდებულება, ამტკიცოს, რომ არ იყო ამოწურული მომართვის შიდასამართლებრივი საშუალებები, რათა დაარწმუნოს სასამართლო, რომ საშუალება ეფექტური გახლდათ და ის თეორიულად და პრაქტიკულად ხელმისაწვდომი იყო შესაბამის დროს, ანუ, ის ხელმისაწვდომი გახლდათ და მისი მეშვეობით შეიძლებოდა განმცხადებლის საჩივრების დაკმაყოფილება და ის ასევე წარმატების საფუძვლიან პერსპექტივას სთავაზობდა. (იხილეთ, სხვათა შორის, *Sejdovic c. Italie* [GC], n° 56581/00, §46, CEDH 2006-II, et *Vernillo c. France*, 20 février 1991, §27, série A n° 198). მხოლოდ ფაქტის მტკიცების ამ მოვალეობის განხორციელების შემდეგ ეკისრება მომჩივანს ვალდებულება, დაამტკიცოს განსაკუთრებული გარემოებების არსებობა, რომლებიც გაათავისუფლებდა მას აღნიშნული მოთხოვნისაგან (*Merit c. Ukraine*, n° 66561/01, §57, 30 mars 2004).

36. მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვის წესი აბსოლუტური არ არის და არც მისი ავტომატურად ამოქმედება შეიძლება; მისი კონტროლისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას საქმის გარემოებები. (იხ. *Van Oosterwijck c. Belgique*, 6 novembre 1980, §35, série A n° 40). ეს კერძოდ ნიშნავს, რომ

სასამართლომ რეალისტურად უნდა გაითვალისწინოს არამხოლოდ ფორმალური საშუალებების არსებობა ხელშემკვრელი სახელმწიფოს სამართლებრივ სისტემაში, არამედ ზოგადი სამართლებრივი და პოლიტიკური კონტექსტი, რომელშიც ისინი მოქმედებენ, აგრეთვე განმცხადებლის პირადი გარემოებები. (იხ. *Akdivar et autres c. Turquie*, 16 septembre 1996, §§ 65-69, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV).

37. წინამდებარე საქმეში, განმცხადებლის საჩივარი ეხება კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებას. აღნიშნული უფლება, რომელიც აშკარად კონვენციის არც ერთ დებულებაში არ არის მოცემული, კონვენციის ორგანოების მიერ ინტერპრეტირებული იქნა, როგორც „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელი ნაწილი მე-6 მუხლის I პუნქტის მიზნებისთვის (იხ. *Hornsby c. Grèce*, 19 mars 1997, §40, *Recueil* 1997-II).

38. სასამართლო აღნიშნავს, რომ არც კონსტიტუციის 42-ე მუხლის I პუნქტი, რაზეც მთავრობა მიუთითებს ამ კუთხით, ასევე არც რაიმე სხვა კონსტიტუციური დებულება არ უზრუნველყოფს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების გარანტიას, რომელიც სულ მცირე, მიახლოებით მაინც შეიძლება შეედაროს სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით განმტკიცებულ ამგვარ გარანტიას. მაშინ, როცა მითითებული კონსტიტუციური დებულების პირდაპირი მნიშვნელობით წაკითხვისას, ნათლად ჩანს, რომ ის ფაქტობრივად უზრუნველყოფს სასამართლოზე ხელმისაწვდომობის უფლებას, მთავრობას არ მიუთითებია საკონსტიტუციო სასამართლოს რომელიმე გადაწყვეტილებაზე ან გადაწყვეტილებაზე, რომლიდანაც, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მსგავსად, გამომდინარეობს უფლება კანონიერ ძალაში შესული სამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულებაზე კონსტიტუციის 42-ე მუხლის I პუნქტის შესაბამისად.

39. სასამართლო აღნიშნავს, რომ კონსტიტუციის 89-ე მუხლის I (ვ) პუნქტისა და „საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ კანონის მე-19 მუხლის I (ე) პუნქტის თანახმად, კონსტიტუციური უფლების არარსებობა საჩივარს *ratione materiae* შეუსაბამოს ხდის კონსტიტუციის მოთხოვნებთან და დაუშვებელს არსებითად განსახილველად „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ კანონის მე-18 მუხლის (ე) პუნქტის თანახმად. შესაბამისად, რაკი სასამართლოს ამოცანა არ არის დაიკავოს საკონსტიტუციური სასამართლოს ადგილი და მოახდინოს კონსტიტუციის ინტერპრეტაცია, იმ შემთხვევაში როდესაც მთავრობას არ შეუძლია განახორციელოს ფაქტის დამტკიცების მოვალეობა ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაზე მითითებით, რომ არსებობს კონსტიტუციური უფლება კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულებაზე, სასამართლო მოკლებულია შესაძლებლობას, გამოიტანოს დასკვნა იმის თაობაზე, რომ მომჩივანს წარმატებით შეეძლო დაეყენება მოთხოვნა ასეთ უფლებაზე საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე.

40. ამასთან, სასამართლო აღნიშნავს, რომ კონსტიტუციის 89-ე მუხლის I (ვ) პუნქტი უზრუნველყოფს საკონსტიტუციო სასამართლოსათვის ინდივიდუალურად მიმართვის უფლებას ეგრეთ წოდებული „არარეალური“ საკონსტიტუციო საჩივრის ფორმით (იხ. §§ 22, 23 და 31 ზემოთ). პრაქტიკაში ეს ნიშნავს, რომ ცალკეულ პირებს

შეუძლიათ ეჭვქვეშ დააყენონ მოქმედი კანონმდებლობის კონსტიტუციურობის საკითხი, მაშინაც კი, როცა მისი განხორციელება მათზე ზემოქმედებას არ ახდენს. თუმცა, მათ არ შეუძლიათ გაასაჩივრონ სასამართლოების ან საჯარო უწყებების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები, რომლებიც პირდაპირ გავლენას ახდენენ მათ კონკრეტულ მდგომარეობაზე.

41. ინდივიდუალური საკონსტიტუციო საჩივრის ეს მოდელი უნგრეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მოდელს ჰგავს, რომელიც, როგორც აღმოჩნდა, კონვენციის 35-ე მუხლის მიზნებისათვის არაეფექტური საშუალებაა. ამ დასკვნის მიზეზი გახდა ის, რომ უნგრეთის საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილი იყო მხოლოდ კანონების კონსტიტუციურობის კონტროლზე ზოგადად და არ შეეძლო სახელმწიფოს მიერ კერძო პირების წინააღმდეგ მიღებული კონკრეტული ზომების გაუქმება ან შესწორება (იხ. *Vén c. Hongrie*, n° 21495/93, décision de la Commission du 30 juin 1993, non publiée).

42. ამავდროულად, საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალწარმოება განსხვავდება სხვა ქვეყნების, მაგალითად: გერმანიის, ესპანეთისა და ჩეხეთის რესპუბლიკის პრაქტიკისაგან. ამ ქვეყნებში არსებული „რეალური“ საკონსტიტუციო სარჩელები იძლევა საშუალებას, გამოსწორდეს ოფიციალურ პირთა და უწყებათა მიერ უფლებებისა და თავისუფლებების ხელყოფის ფაქტები, ან, სადაც კონსტიტუციით უზრუნველყოფილი უფლების დარღვევა წარმოადგენს არა სასამართლო გადაწყვეტილების, არამედ სხვაგვარი ჩარევის შედეგს, უკრძალავს აღნიშნულ ოფიციალურ უწყებებს, განაგრძონ უფლების დარღვევა და ასევე მიუთითებს მათ, აღადგინონ დარღვევამდე არსებული მდგომარეობა თუ ეს შესაძლებელია. (*Hartman c. République tchèque*, n° 53341/99, §49, CEDH 2003-VIII, et *Sürmeli c. Allemagne* [GC], n° 75529/01, §62, CEDH 2006-VII). ამგვარი კონსტიტუციური სარჩელი ასევე შესაძლებელს ხდის აღმოიფხვრას ის დარღვევები, რომლებიც პირდაპირ ან უშუალოდ არის გამოწვეული სასამართლო ორგანოს ქმედებით ან უმოქმედობით, მიუხედავად იმ ფაქტებისა, რაც საფუძვლად დაედო საქმისწარმოებას; არაკონსტიტუციური კანონის გაუქმებას შედეგად მოჰყვება ხსენებულ კანონზე დაყრდნობით სასამართლოების მიერ გამოტანილი ყველა საბოლოო გადაწყვეტილების ანულირება (იხ. *Riera Blume et autres c. Espagne* (déc.), n° 37680/97, CEDH 1999-II, et *Voggenreiter c. Allemagne*, n° 47169/99, §23, CEDH 2004-I).

43. ზემოაღნიშნულისაგან განსხვავებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილი არ არის, გააუქმოს საჯარო უწყებების ან სასამართლოების მიერ გამოტანილი ის ინდივიდუალური გადაწყვეტილებები, რომლებიც პირდაპირ გავლენას ახდენენ მოსარჩელის უფლებებზე (იხ. ვენეციის კომისიის ზემოთხსენებული დოკუმენტაცია, §§ 30 და 31). საკანონმდებლო ან სხვა ნორმატიული აქტის არაკონსტიტუციურად გამოცხადებას შედეგად არ მოჰყვება სადავო აქტის საფუძველზე უკვე მიღებული სასამართლო გადაწყვეტილებების ანულირება („საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ კანონის მე-20 მუხლი). ამით მასთან დაკავშირებული სააღსრულებო საქმისწარმოება კი არ შეწყდება, არამედ მხოლოდ დროებით ჩერდება.

44. სასამართლო იმეორებს, რომ იმისათვის, რათა საშუალება ეფექტური იყოს, მან უბრალოდ, ირიბად კი არ უნდა დაიცვას კონვენციის მე-6 მუხლით (იხ. ზემოხსენებული გარემოება, §59 და *Deweert c. Belgique*, 27 février 1980, § 29, série A n° 35). უზრუნველყოფილი უფლებები, არამედ უნდა უზრუნველყოს სასარჩელო პრეტენზიების პირდაპირი და სწრაფი დაკმაყოფილება კონკრეტული ზიანისათვის. წინამდებარე საქმეში ნათლად არ ჩანს, თუ განმცხადებლის სავარაუდო საკონსტიტუციო სარჩელის- „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონის 26-ე მუხლის გაუქმება- დაკმაყოფილებით მოხდებოდა თუ არა აღუსრულებლობის პრობლემის პირდაპირი და სწრაფი მოგვარება, რამდენადაც საკონსტიტუციო სასამართლოს არ ჰქონდა საკმარისი უფლებამოსილება, მიეთითებინა კომპეტენტური უწყებებისათვის, რომ უზრუნველყოთ გადაწყვეტილების აღსრულება.

45. ამასთან დაკავშირებით სასამართლო აღნიშნავს, რომ გერმანიისა და ჩეხეთის კონსტიტუციური კონტროლის ორგანოები, რომლებიც, როგორც წესი, აკმაყოფილებენ კონვენციის 35§1 მუხლის მოთხოვნებს, არაეფექტურად იქნენ მიჩნეულნი ე.წ. „ხანგრძლივი სამართალწარმოების“ საქმეებში, იმის გათვალისწინებით, რომ მათ გარდა იმ ფაქტის დადგენისა, რომ დაირღვა კონსტიტუციური დებულებები, რომელიც ეხება სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებას, არ შეეძლოთ ნათელი მითითებები გაეცათ იმის შესახებ თუ როგორ დაჩქარებულიყო გადადებული სამართალწარმოება ან უზრუნველყოთ კომპენსაცია ნებისმიერი ზიანისათვის, რაც ზედმეტად გაჭიანურებული სამართალწარმოებიდან გამომდინარეობდა. (იხ. *Sürmeli*, précité, §§ 105 et 106, et *Hartman*, précité, §§ 67-83).

46. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით, სასამართლო ასკვნის, რომ საქართველოში ამჟამად არსებული ინდივიდუალური კონსტიტუციური სარჩელის სისტემა, რომელსაც აკვლია ეფექტიანი მექანიზმები, შესთავაზოს მომჩივანს პირდაპირი და კონკრეტული საშუალებები ადამიანის უფლებების დარღვევის კონკრეტული შემთხვევების გამოსწორებისთვის, დარწმუნებულობის საკმარისი დონით არ შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც სათანადო საშუალება, აღუსრულებლობის თაობაზე წარდგენილი სარჩელისათვის. (იხ. *a contrario*, *Sürmeli*, précité, § 103 ; voir aussi, *mutatis mutandis*, *Horvat c. Croatie*, n° 51585/99, § 44, CEDH 2001-VIII, et *Vodeničarov c. Slovaquie*, n° 24530/94, §§ 43 et 44, 21 décembre 2000).

47. მაშასადამე, მთავრობის პროტესტი საქმისწარმოების პირველ ეტაპთან დაკავშირებით არ უნდა დაკმაყოფილდეს. არ დადგენილა სხვა რაიმე საფუძველი იმისათვის, რომ საჩივრის ეს ნაწილი დაუშვებლად იქნას მიჩნეული. ამდენად, სასამართლო მას დასაშვებად აცხადებს.

II. საქმისწარმოების მეორე და მესამე ეტაპები

48. რაც შეეხება საქმისწარმოების მეორე ეტაპს, განმცხადებლის პრეტენზია მდგომარეობს იმაში, რომ შეუძლებელია ექსპერტიზის დასკვნის მიღება 2002 წ. 24 სექტემბრით დათარიღებულ ქვითარზე. ეყრდნობა რა იმ ფაქტს, რომ სააპელაციო სასამართლომ თავისი გადაწყვეტილება 2002 წ. 15 ნოემბერს გამოიტანა, ანუ ვიდრე შესაბამისი სასამართლო ხარჯების გადახდა მოხდებოდა 2002 წ. 3 დეკემბერს, მომჩივანი მიუთითებს, რომ გადაწყვეტილება გაყალბებულია. შემდეგ, ის ეჭვქვეშ აყენებს საქმისწარმოების მესამე ეტაპის სამართლიანობას, რადგან სასამართლო მოსმენა, რომელსაც მისი ადვოკატი ესწრებოდა, მის გარეშე გაიმართა.

49. სასამართლო აღნიშნავს, ერთად აღებული საქმისწარმოების მეორე და მესამე ეტაპის შეფასებისას, საქმეში არ არის გამოვლენილი რაიმე, რაც მიუთითებდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტის დარღვევაზე (*Miailhe c. France (n° 2)*, 26 septembre 1996, § 43, *Recueil* 1996-IV), და მიიჩნევს, რომ განმცხადებლის პრეტენზიები ამკარად უსაფუძვლოა. ამდენად, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების თანახმად, საჩივარის ეს ნაწილი დაუშვებლად უნდა გამოცხადდეს.

ბ. არსებითი მხარე

1. მხარეთა მარგუმენტები

50. მთავრობა ამტკიცებს, რომ განმცხადებლის უფლება, მინიჭებული კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტით, არ დარღვეულა.

51. უფრო კონკრეტულად კი მთავრობამ საჩივარა, რომ „სააღსრულებო წარმოება შესახებ“ კანონის 38-ე და 39-ე მუხლების, ასევე იუსტიციის მინისტრის №100 ბრძანების პირველი პუნქტის თანახმად, აღსრულების კონკრეტულ ზომებთან დაკავშირებულ ხარჯებზე პასუხისმგებლობა მოვალეს ეკისრებოდა. თუმცა, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული ხარჯების დაფარვა შესაძლებელი იქნებოდა მხოლოდ განაჩენის აღსრულების შედეგად, მომჩივანს პირობითად უნდა დაეფარა, „სააღსრულებო წარმოება შესახებ“ კანონის 26-ე მუხლის მიხედვით, გარკვეული ხარჯები, რომელიც აუცილებელი იყო აღსრულების წარმოების ტექნიკური ორგანიზებისათვის“. მთავრობა შემდგომში ირწმუნებოდა, რომ ხარჯები, რომელიც თავიდან მომჩივანს ეკისრებოდა, სრულად დაუბრუნდებოდა მას გადაწყვეტილების აღსრულების შემდეგ. საბოლოოდ, მათ საჩივარეს, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების აღსრულება ვერ მოხდებოდა სახელმწიფოს ხარჯზე, რადგან ის არ მიეკუთვნებოდა სააღსრულებო წარმოება შესახებ კანონის 11-ე მუხლით გათვალისწინებულ სასამართლო გადაწყვეტილებათა კატეგორიას.

52. მთავრობამ ასევე საჩივარა, რომ სააღსრულებო წარმოება შესახებ კანონის 113-ე მუხლის თანახმად, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების აღსრულების შემთხვევაში, მომჩივანს უნდა გადაეხადა გადაწყვეტილებით დადგენილი ვალის 7%, როგორც სააღსრულებო მოსაკრებელი.

53. მომჩივანმა მთავრობის არგუმენტებს არ უპასუხა (იხ. §§ 4 და 5)

2. სასამართლოს შეფასება

54. სასამართლო შეგვახსენებს, რომ მე-6 მუხლის I პუნქტი ნებისმიერ პირს აძლევს შესაძლებლობას, სასამართლოს წარუდგინოს თავის სამოქალაქო უფლებებსა და მოვალეობებთან დაკავშირებული სარჩელი (იხ. *Goldier c. Royaume-Uni*, 21 février 1975, §§ 28-36, série A n° 18). სასამართლოსათვის სარჩელის წარდგენის უფლება არ არის თეორიული უფლება და არ უზრუნველყოფს მხოლოდ უფლების აღიარებას საბოლოო გადაწყვეტილების მეშვეობით, არამედ ასევე შეიცავს ლეგიტიმურ მოლოდინს იმასთან დაკავშირებით, რომ გადაწყვეტილება აღსრულდება. მხარეთა ეფექტიანი დაცვა და კანონიერების აღდგენა გულისხმობს ადმინისტრაციული უწყებების მიერ კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ვალდებულებას (იხ. *Hornsby*, ხსენებული ზემოთ § 40 და შემდგომ).

55. წინამდებარე საქმესთან დაკავშირებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ საკითხი იმის შესახებ, აუნაზღაურდებოდა თუ არა მომჩივანს სადავო გადაწყვეტილების აღსრულების შემდეგ წინასწარ გადახდილი ხარჯები, არ არის კავშირში მის მიერ კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტის საფუძველზე წამოყენებულ პრეტენზიაში აღწერილ სიტუაციასთან. მნიშვნელოვანია ფაქტი, რომ აღსრულებასთან დაკავშირებული თანხის წინასწარ გადახდის ვალდებულებამ ხელი შეუშალა მომჩივანს საბოლოო გადაწყვეტილება მის სასარგებლოდ აღსრულებულიყო.

56. ვინაიდან აღსრულება სასამართლო განხილვის განუყოფელ ნაწილს შეადგენს (*Bourdov c. Russie*, n° 59498/00, § 34, CEDH 2002-III), სასამართლო თვლის, რომ პირის უფლება სასამართლო განხილვაზე, „სამოქალაქო უფლებათა და ვალდებულებათა“ განსაზღვრისთვის პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოების ხელმისაწვდომობასთან ერთად (*Kreuz c. Pologne (n° 1)*, n° 28249/95, §§ 53 et 54, CEDH, 2001-VI) თანაბრად იცავს ამ პირის უფლებას სააღსრულებო წარმოებათა ხელმისაწვდომობაზეც (voir, *mutatis mutandis, Manoilescu et Dobrescu c. Roumanie et Russie (déc.)*, n° 60861/00, CEDH 2005-VI), ანუ უფლება ამგვარი პროცედურის დაწყებაზე.

57. აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ სასამართლოსათვის მიმართვის უფლება აბსოლუტური არ არის და ის შესაძლებელია გარკვეული შეზღუდვების საგანი გახდეს; ეს შესაძლებელია იმ მოსაზრებით, რომ სასამართლოსათვის მიმართვის უფლებას თავისი არსით სახელმწიფო უნდა აწესრიგებდეს. აღნიშნულის მიუხედავად, სასამართლო უნდა დარწმუნდეს იმაში, რომ დაწესებული შეზღუდვებით არ დაირღვევა ან შემცირდება პირის უფლება ხელმისაწვდომობის შესახებ იმგვარად, ან ისეთი მასშტაბით, რომ უფლების არსი დაირღვეს. შეზღუდვა ვერ მოვა შესაბამისობაში მე-6 (1) მუხლთან თუ ის არ მოემსახურება ლეგიტიმურ მიზანს და თუ არ იარსებებს პროპორციულობის

გონივრული კავშირი დასახულ მიზანსა და გამოყენებულ საშუალებებს შორის (იხ. *Waite et Kennedy c. Allemagne* [GC], n° 26083/94, § 59, CEDH 1999-I).

58. სასამართლო შენიშნავს, რომ „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონის 26-ე მუხლზე დაყრდნობით, კომპეტენტურმა ოფიციალურმა პირებმა, „წინასწარი ხარჯების“ გადახდის ვალდებულების ფორმით, მომჩივანს ფინანსური შეზღუდვა დააკისრეს. აღნიშნული „წინასწარი ხარჯები“, რომელიც ზღუდავს სააღსრულებო წარმოებაზე ხელმისაწვდომობას, იმ წესს მოგვაგონებს, რომლის მიხედვით სამოქალაქო სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა სასამართლო ბაჟის გადახდაზეა დამოკიდებული.

59. ამ კითხით, სასამართლო განმეორებით აღნიშნავს, რომ იმისათვის, რათა განისაზღვროს, ისარგებლა თუ არა პირმა ხელმისაწვდომობის უფლებით, მოთხოვნილი თანხები მოცემული საქმის კონკრეტული გარემოებების შესაბამისად, მათ შორის, განმცხადებლის გადახდისუნარიანობისა და იმ ეტაპის გათვალისწინებით, რომელზეც შეზღუდვა იქნა დაწესებული (*Kreuz*, ხსენებული ზემოთ, § 60).

60. წინამდებარე საქმეში სადავო ფინანსური შეზღუდვები მომჩივანზე არ დაწესებულა არც პირველ ინსტანციაში, არც სააპელაციო განხილვის ეტაპზე და ამდენად, კავშირში ვერ იქნება მისი საჩივარის არსთან, ან წარმატების პერსპექტივასთან - მოსაზრებებთან, რომლებმაც შეიძლება გაამართლოს სასამართლოსათვის მიმართვის უფლებაზე დაწესებული შეზღუდვა (იხ. *a contrario, Tolstoy Miloslavsky c. Royaume-Uni*, 13 juillet 1995, §§ 61 et suiv., série A n° 316-B). ამის საპირისპიროდ, განმცხადებლის სასარგებლოდ გამოტანილი საბოლოო და აღსრულებადი გადაწყვეტილების არსებობა ადასტურებს, რომ განმცხადებლის სარჩელი სათანადოდ დასაბუთებული იყო. აღნიშნული გადაწყვეტილების აღსრულების უზრუნველსაყოფად დაკისრებული ხარჯების დაფარვის ვალდებულება მხოლოდ ფინანსურ ხასიათს ატარებს და მართლმსაჯულების ინტერესების თვალსაზრისით სერიოზულ შესწავლას მოითხოვს (იხ. *Podbielski et PPU Polpure c. Pologne*, n° 39199/98, § 65, 26 juillet 2005).

61. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მთავრობას არ განუმარტავს თუ რა იყო განმცხადებლისთვის გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის საჭირო თანხის გადახდის დაკისრების მიზანი. მათ მხოლოდ აღნიშნეს, რომ ხსენებული გადაწყვეტილება სახელმწიფოს დაფინანსებით აღსასრულებელი გადაწყვეტილებების კატეგორიაში არ შედიოდა. თუ მომჩივანი დაინტერესებული იყო განაჩენით დადგენილი ვალის მიღებით, მაშინ მას თავად უნდა უზრუნველყოფილიყო ფინანსურად აღსრულებისთვის საჭირო პროცედურის განხორციელება (იხ. §51).

62. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მთავრობის მტკიცების საპირისპიროდ, არც „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონის 26-ე მუხლი *in fine* და არც რომელიმე სხვა დებულება არ განსაზღვრავს, აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯების რომელი ნაწილი, ან რა ზომებისათვის, არის დაკისრებული მევალეზე. „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონში ასევე არ არის მითითებული, რომ მევალის მიერ წინასწარ გაღებული ხარჯები მთლიანად უნდა ანაზღაურდეს

აღსრულების შემდგომ. გადაწყვეტილების აღსრულებაზე პასუხისმგებელი პირები განმცხადებლისათვის გაგზავნილ წერილებში ამ საკითხებს ამაზე მეტად არ განმარტავდნენ. ისინი არ განსაზღვრავდნენ თუ რა თანხა უნდა გადაეხადა მომჩივანს და რომელი კონკრეტული ზომებისათვის. ისინი პირდაპირ (ზოგადად) აცხადებდნენ, რომ განმცხადებლის მიერ წინასწარი ხარჯების დაფარვის შემდეგ, სასამართლო აღმასრულებელი განსაზღვრავდა მოვალის აქტივებს და მათ აუქციონზე გაიტანდა (იხ. §§ 9 და 12). განმცხადებლის განცხადება მისი ხელმოკლეობის შესახებ უპასუხოდ დარჩა.

63. იმ შემთხვევაშიც კი თუ ვივარაუდებთ, რომ არსებობს ისეთი გარკვეული გარემოებები, რითაც აღსრულებასთან დაკავშირებული ხარჯების ნაწილის მევალებებისათვის დაკისრება გამართლებული იქნებოდა, სასამართლო შენიშნავს, რომ „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონის 113-ე მუხლით, მევალეს ეკისრება პასუხისმგებლობა, გადაიხადოს თანხა, რომელიც შეადგენს სასამართლოს გადაწყვეტილებით ამოღებული თანხის 7 პროცენტს. უნდა აღინიშნოს, რომ მომჩივანი, რომელსაც არ შეეძლო გადაეხადა წინასწარი ხარჯები თავისი ხელმოკლეობის გამო, მზად იყო გადასახადი გადაწყვეტილების აღსრულების შემდეგ გადაეხადა (იხ. §11).

64. სასამართლო მიუთითებს, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტით გარანტირებული ეფექტიანი უფლების დაცვის ვალდებულების შესრულება არ ნიშნავს მხოლოდ ჩაურევლობას, არამედ შესაძლოა სახელმწიფოს მხრიდან გარკვეული პოზიტიური ღონისძიებების გატარება მოითხოვოს (*Kreuz*, ხსენებული ზემოთ, §59). სასამართლო მიიჩნევს, რომ აღსრულების პროცესის ორგანიზებისათვის საჭირო ფინანსური უზრუნველყოფის ვალდებულების მომჩივანზე გადაკისრებით, სახელმწიფო შეეცადა, თავი აერიდებინა მისი პოზიტიური ვალდებულებისთვის – მოეხდინა ისეთი სააღსრულებო სისტემის ორგანიზება, რომელიც ეფექტიანი იქნებოდა, როგორც კანონმდებლობის, ისე პრაქტიკაში განხორციელების თვალსაზრისით. (*Fouklev c. Ukraine*, n° 71186/01, § 84, 7 juin 2005).

65. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების თანახმად, სახელმწიფო წარმომადგენლების პოზიცია გადაწყვეტილების აღსრულების დაწყებისათვის საჭირო ხარჯების განმცხადებლისათვის დაკისრების მიმართ, მისი ფინანსური მდგომარეობის გათვალისწინების გარეშე, მძიმე ტვირთად აწვება მომჩივანს და ზღუდავს მის უფლებას სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობაზე იმ დოზით, რომ აღნიშნული უფლების ნამდვილი არსი ირღვევა.

66. შესაბამისად, საქმე გვაქვს კონვენციის 6§1 მუხლის დარღვევასთან.

II. კონვენციის სხვა სავარუდო დარღვევები

67. კონვენციის 1-ლი, მე-13, მე-14 და მე-17 მუხლებზე დაყრდნობით, მომჩივანი ჩივის, რომ საქმისწარმოების მეორე ეტაპზე, სასამართლო აღმასრულებელმა მისი დასწრების გარეშე მოახდინა შინამეურნეობის ქონების ინვენტარიზაცია, რის გამოც ის იძულებული გახდა სახელმწიფო გადასახადი

გადაეხადა უსახსრობის მიუხედავად. იმავე გარემოებებზე დაყრდნობით, მომჩივანი ასაჩივრებს განხილვის მესამე ეტაპზე მისი დეიდის იძულებით გამოსახლებას და საქმისწარმოების მეოთხე ეტაპს ასაჩივრებს იმ კუთხით, რომ სოციალური შეღავათები არ მიუღია.

68. სასამართლო შენიშნავს, რომ განმცხადებლის პრეტენზია, რომელიც გამომდინარეობს კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტიდან და უკავშირდება საქმისწარმოების მეორე და მესამე ეტაპს, დაუშვებლად გამოცხადდა (იხ. §49). წინამდებარე საქმის შესაბამისი გარემოებების გათვალისწინებით, სასამართლო თვლის, რომ კონვენციის 1-ლი, მე-13, მე-14 და მე-17 მუხლებთან დაკავშირებით რაიმე დამატებითი შეკითხვა არ წამოიჭრება საქმისწარმოების მეორე, მესამე და მეოთხე ეტაპების მიმართ. ამდენად, სარჩელის ეს ნაწილი აშკარად დაუსაბუთებელია და კონვენციის 35-ე მუხლის (§§ 3 და 4) შესაბამისად, უარყოფილ უნდა იქნას.

III. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

69. კონვენციის 41 მუხლს თანახმად:

“თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს”.

70. მომჩივანს სამართლიანი დაკმაყოფილების მოთხოვნა არ დაუყენებია; ამდენად, სასამართლოს მიაჩნია, რომ მისთვის რაიმე თანხის გადაცემის საბაზი არ არსებობს. (*Fadil Yilmaz c. Turquie*, n° 28171/02, § 26, 21 juillet 2005).

71. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ გადაწყვეტილება, რომელშიც სასამართლო დაადგენს, კონვენციით ან მისი დამატებითი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებების დაღვეას, მოპასუხე სახელმწიფოსთვის წარმოქმნის სამართლებრივ ვალდებულებას, არამარტო გადაიხადოს სამართლიანი დაკმაყოფილების სახით დაკისრებული თანხა, არამედ ასევე, მინისტრთა კომიტეტის ზედამხედველობის ქვეშ, შეარჩიოს ინდივიდუალური ან/და შესაბამის შემთხვევაში ზოგადი ხასიათის ღონისძიებები, რომლებიც შიდასამართლებრივ სისტემაში უნდა გატარდეს კონვენციის დაღვევების აღმოფხვრის მიზნით. მოპასუხე სახელმწიფომ სათანადოდ უნდა გამოასწოროს დარღვევიდან გამომდინარე ყოველგვარი შედეგი იმგვარად, რომ შეძლებისდაგვარად აღდგეს დარღვევამდე არსებული მდგომარეობა. ამას გარდა, კონვენციიდან, კერძოდ კი მისი I მუხლიდან გამომდინარეობს, რომ მისი რატიფიცირებისას, ხელშემკვრელი სახელმწიფოები იღებენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ თავიანთი კანონმდებლობის შესაბამისობა კონვენციასთან. ამდენად, მოპასუხე მთავრობა ვალდებულია, აღმოფხვრას შიდა საკანონმდებლო სისტემაში არსებული ნებისმიერი დაბრკოლება, რომელიც ხელს შეუშლის განმცხადებლის

მდგომარეობის ადეკვატურ გამოსწორებას (იხ. *Assanidzé c. Géorgie* [GC], n° 71503/01, § 198, CEDH 2004-II, et *Maestri c. Italie* [GC], n° 39748/98, § 47, CEDH 2004-I).

72. არსებულ საქმეზე საკუთარი დასკვნის გათვალისწინებით, ასევე აღსრულების არსებული სისტემის გაუმჯობესებისთვის განკუთვნილი სხვა შესაძლო ზომებისთვის ზიანის მიყენების გარეშე (იხ. *mutatis mutandis, Papamichalopoulos et autres c. Grèce* (article 50), 31 octobre 1995, § 34, série A n° 330-B), სასამართლოს მიაჩნია, რომ პრობლემის გადაწყვეტის საუკეთესო საშუალებაა სასამართლო გადაწყვეტილების აღუსრულებლობის პროცესის დასრულება. (იხ. სხვათა შორის, *Plotnikovy c. Russie*, n° 43883/02, § 33, 24 février 2005).

73. შესაბამისად, მოპასუხე სახელმწიფომ სათანადო საშუალებებით 2001 წ. 21 ნოემბრის გადაწყვეტილების აღსრულება უნდა უზრუნველყოს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო ერთხმად

1. დასაშვებად აცხადებს, საჩივარის იმ ნაწილს, რომელიც უკავშირდება 2001 წ. 21 ნოემბრის გადაწყვეტილების აღუსრულებლობას, ხოლო დანარჩენი ნაწილი ცხადდება დაუშვებლად;

2. ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტის დარღვევას;

3. მოპასუხე სახელმწიფომ, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დღიდან სამი თვის განმავლობაში, სათანადო საშუალებებით უნდა უზრუნველყოს 2001 წ. 21 ნოემბრის სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულება.

შესრულებულია ინგლისურ ენაზე და მხარეებს ეცნობათ წერილობით 2006 წ. 28 ნოემბერს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის (§§ 2 და 3) შესაბამისად.

ს. ნაისმიტი
განმწესრიგებლის მოადგილე

ჟ-პ კოსტა
თავმჯდომარე